

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

**КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

бакалавр
03 Гуманітарні науки
033 Філософія
Філософія
4
2 рік, III семестр
Обов'язковий компонент

Викладач

згідно з розкладом
українська
щосереди 12.00-13.00 (210 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на
платформах ZOOM та Google-class).
Кандидат філософських наук, доцент
Пуліна Вікторія Іванівна
E-mail: dezi67@ukr.net

Контакти

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Феноменологія культури» є вибірковою дисципліною гуманітарного спрямування, що викладається для студентів спеціальності 033 Філософія, які здобувають освітній рівень бакалавра.

Студенти отримують знання про сутність феноменології та основи феноменологічного аналізу. Феноменологія культури розглядається як досвід культури. Увага зосереджується на інтерсуб'єктивності світу культури, якій містить спільні сутнісні структури, що можуть бути предметом феноменологічного аналізу. В процесі вивчення запропонованої дисципліни студенти набувають навичок виділення культурних феноменів та проведення їхнього аналізу з точки зору феноменології, що сприяє розвиткові аналітичного мислення у студентів, що набувають освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 033 Філософія. Студенти знайомляться з першоджерелами та основними філософськими принципами наукового мислення, а також феноменами культури, засвоюють світоглядно-гуманістичний зміст предмету. Дисципліна «Феноменологія культури» дозволяє набуту студентам додаткових фахових компетентностей при опануванні циклу дисциплін професійної підготовки.

Навчальна дисципліна складається з 3-х змістовних модулів:

Змістовний модуль 1. . Феноменологічний аналіз в культурології.

Змістовний модуль 2. . Історико-культурні феномени.

Змістовний модуль 3. Сутнісні феномени культури.

Метою викладання навчальної дисципліни «Феноменологія культури» є спроба цілісного розгляду різноаспектних феноменів культури, розкриття їхніх сутнісних основ та окреслення перспектив розвитку.

Основним завданням вивчення дисципліни «Феноменологія культури» є формування у студентів навичок пізнання структурних елементів культури та набуття досвіду діалогічного мислення через звернення до феноменологічного аналізу структурних сутностей культур.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Компетентності
<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК12. Здатність діяти на підставі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>СК3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про розвиток основних філософських ідей, учень та напрямків.</p> <p>СК4. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.</p> <p>СК8. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань.</p> <p>СК10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.</p> <p>СК11. Здатність застосовувати в професійній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.</p> <p>СК14. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності.</p>
Програмні результати навчання
<p>ПР1. Розуміти сенс філософії, її місце в системі культури.</p> <p>ПР2. Розуміти розмаїття та специфіку філософських дисциплін, знати філософську термінологію.</p> <p>ПР3. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.</p> <p>ПР4. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.</p> <p>ПР13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.</p> <p>ПР17. Мати навички участі в наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.</p> <p>ПР18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.</p>

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
		л	пр	лаб.	інд.	срс		ом	л	пр	лаб.	інд.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Феноменологічний аналіз в культурології												
Тема 1. Вступ до предмету «Феноменологія культури»	18	2	2			14						
Разом за змістовим модулем 1	18	2	2			14						
Змістовий модуль 2. Історико-культурні феномени												
Тема 2. Феномени первісної культури та давніх цивілізацій.	14	2	2			10						
Тема 3. Феномен культури античності.	14	2	2			10						
Тема 4. Феномен культури Середньовіччя та Відродження.	14	2	2			10						
Тема 5. Феномен культури Нового часу.	12	2				10						
Тема 6. Феноменальні основи Новітньої культури.	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 2	68	10	8			50						
Змістовий модуль 3. Сутнісні феномени культури												
Тема 7. Природні феномени культури.	18	2	4			12						
Тема 8. Цивілізаційні феномени культури.	16	2	4			10						
Разом за	34	4	8			22						
Усього годин	120	16	18			86						

Короткий зміст курсу

Тема 1. Вступ до предмету «Феноменологія культури».

Сутність предмету «Феноменологія культури». Поняття «культура». Кантівське тлумачення понять «феномен» і «ноумен». Гегель «Феноменологія духу». Сутність феноменології як науки про сутності. Феноменологічний підхід Е.Гуссерля як спроба знайти аподиктичну (достовірну) основу знання. Ейдетичне (сутнісне) знання.

Тема 2. Феномени первісної культури та давніх цивілізацій.

Проблема формування та становлення людської культури. Сутність синкретичного мислення. Міфологічна свідомість. Первісні форми духовної культури. Первісне мистецтво. Табу і табуація. «Неолітична революція».

Феномен «осьового часу». Початок цивілізаційного розвитку людства. Поняття «цивілізація». Найдавніші цивілізаційні центри на планеті (Месопотамія, Єгипет, Індія, Китай).

Тема 3. Феномен культури античності.

Поняття античності. Хронологічні рамки. Зв'язок культури та природи стародавньої Греції. Основні сутнісні характеристики античності. Основні досягнення культури античності. Вплив давньогрецької культури на розвиток світової та європейської філософії, науки, мистецтва. Культура Стародавньої Греції та сучасна мова.

Тема 4. Феномен Середньовіччя та Відродження.

Феномен культури Середньовіччя. Хронологічні рамки та періодизація. Середньовіччя. Поширення християнства та його вплив на людську культуру. Теоцентризм середньовічної культури. Романське середньовіччя та готика.

Історико-культурне, політичне та економічне підґрунтя епохи Відродження та її основні ознаки. Нова концепція людської особистості. Нові ціннісні орієнтири. Духовна культура Відродження. Виникнення гуманістичних ідей. Джерела ренесансного гуманізму. Нова гуманістична етика. Специфічні риси гуманізму. Криза гуманістичних ідеалів. Зворотня сторона титанізму.

Тема 5. Феномен Нового часу.

Хронологічні рамки Нового часу. Перемога цивілізації над культурами. Суттєві зміни в: а) матеріальній культурі (товарне виробництво, промисловий переворот, перетворення людини в додаток до машини, вузька спеціалізація, природа не храм, а майстерня); б) соціальній культурі: новий погляд на суспільство та людину; в) духовній культурі: революція в природознавстві, перехід від атропоцентризму Ренесансу до натуралізму, людина як частка природи, як мисляче тіло, мудрість із досвіду, увага природничим наукам, розуміння світу як космічного механізму, математика як універсальна мова культури. Нове розуміння часу (перехід від біблійного часу – вічності до «часу купців», час – це гроші).

Втрата церквою монополії у духовному житті (протистояння католицизму та протестантизму, вплив реформації на культуру Нового часу, ідея свободи совісті).

Розум як спосіб реорганізації світу та перевиховання людини, потужний розвиток науки, раціоналістична картина світу, нова функція науки як виробничої сили, а не «знання – сила», оптимізм (віра в прогрес).

Культура ХІХ ст. Феномен романтизму.

Тема 6. Феноменальні основи Новітньої культури.

Основні події суспільно-політичного життя ХХ ст. та ознаки загальної кризи гуманізму. Концепції кризи культури О.Шпенглера та Й.Хейзинги.

Криза цивілізації та філософський ірраціоналізм. Основні ідеї новітнього ірраціоналізму (бунт проти “загального” та проблеми людського існування, воля замість розуму, підсвідоме та психоаналіз, “абсурдне буття” тощо).

Явище тоталітаризму в культурі. Антиутопії ХХ ст. Наука і техніка в культурі ХХ ст. Феномен НТР та його складові. Суттєві зміни змісту та розподілу праці, співвідношення праці та відпочинку тощо. Спроби осмислення ролі науки в культурі: сциєнтизм та антисциєнтизм.

Проблема сенсу історії напередодні і на початку ХХІ ст.

Процеси глобалізації в світовій культурі.

Тема 7. Сутнісні феномени культури.

Поняття сутнісного феномену, та проблемного поля культури.

Сутнісні феномени.

Природні:

Сприйняття часу і простору. Сутність понять «час» і «простір». Форми сприйняття часу і простору в людській культурі. Лінійний і циклічний час.

Феномен роду (батьки і діти). Усвідомлення роду в людському світі. Тотемізм. Матріархальна та патріархальна сім'я. Традиції формування сім'ї в людській культурі.

Феномен віри. Релігія і культура. Наука і віра.

Цивілізаційні:

Феномен мови та писемності. Проблема зародження писемності. Еволюція писемності. Види писемності. Поняття мовної сім'ї. Культурне підґрунтя мовних структур.

Феномен державотворення. Суть держави. Причини появи держави. Види держави. Перспективи розвитку держави. Утопічні теорії державотворення в людській культурі.

Феномен революційності. Бунт і революція. Ефект натовпу. Можливість і необхідність революційних змін. Культурні наслідки революційних перетворень. Революції, що змінили світ

Феномен війни і миру. Причини конфліктів в людському світі. Ознаки війни і миру. Історико-культурні характеристики воєн. Типи воєн. Просторові і хронологічні характеристики воєн. Поняття «світова війна». «вітчизняна війна», «громадянська війна». Сучасна війна, її характеристики.

Теми семінарських занять

1. Вступ до предмету «Феноменологія культури». Поняття феномену.
2. Феноменальні основи Новітньої культури.
3. Природні феномени культури.
4. Цивілізаційні феномени культури.

Теми самостійної роботи

1. Первісні форми духовної культури.
2. Феномен змагальності в античній культурі та його відлуння в сучасній європейській культурі.
3. Романське середньовіччя та готика.
4. Феномен гуманізму.
5. Феноменальні характеристики Європи Нового часу.
6. Феномен романтизму.
7. Сучасна гуманістична криза.
8. Анти утопії ХХ ст.
9. Сім'я в первісному суспільстві
10. Види держави
11. Бунт і революція.
12. Лінійний і циклічний час.
13. Релігія і культура.
14. Традиції формування сім'ї в людській культурі.

Рекомендовані джерела та література

1. Багацький, В. В. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. — вид. 2-е, перероб. і доп. — Київ : Кондор, 2007. — 304 с.
2. Бойченко, І. В. Філософія : Навч. посібник для дистанц. навч. Ч.П / І. В. Бойченко, М. І. Бойченко. — К. : Ун-т "Україна", 2007. — 197с.
3. Вандишев, В. М. Релігієзнавство : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. М. Вандишев. — К. : Кондор, 2009. — 240 с.

4. Вандишев, В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять : навчальний посібник для студ. ВНЗ / В. М. Вандишев. — К. : Кондор, 2006. — 474 с.
5. Воронюк, О. Л. Філософія : підруч. для студ. ВНЗ / О. Л. Воронюк. — 2-е вид., випр. — Київ: Медицина, 2015. — 224 с.
6. Докаш, В. І. Загальне релігієзнавство : навч. посіб. для студ. ВНЗ / В. І. Докаш. — 2-е вид., доопрац., доп. — Чернівці : Наші книги, 2012. — 784 с.
7. Козира, Є. В. Культурологія / Є. В. Козира. — Київ : Медицина, 2017. — 352 с.
8. Кормич, Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття : навч. посіб. для студ. вузів / Л. І. Кормич, В. В. Багацький. — Харків: Одиссей, 2002. — 304 с.
9. Кремень, В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В. Г. Кремень. — вид. перероб. — Київ : Грамота, 2010. — 576 с.
10. Кремень, В. Г. Філософія: Логос. Софія. Розум: підручник [для студ. ВНЗ] / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. — К.: Книга, 2007. — 432 с.
11. Культурологія: навч. посіб. для студ. ВНЗ / за ред. В.В. Павленко [та ін.]. - Київ КНТ, 2010. — 224 с.
12. Причепій, Є. М. Філософія: підруч. для студ. ВНЗ / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. — вид. 3-є, стер. — К.: "АКАДЕМІЯ", 2009. — 592 с. — (Альма-матер).
13. Самардак, М. М. Філософія науки: напрями, теми, концепції : навч. посіб. / М. М. Самардак. — К. : ПАРАПАН, 2011. — 204 с.
14. Філософія: навч. посіб. для студ. і аспір. вузів / за ред. І.Ф. Надольного. — 8-е вид., стер. — К.: Вікар, 2011. — 455 с.
15. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) навч. посіб. / за ред. Л.В. Губерського. — 2-е вид., стер. — Київ: Знання, 2012. — 622 с.
16. Філософія ХХ - ХХІ століть: імена : біограф. словник / уклад. Ю.В. Омельченко. — К.: Фенікс, 2011. — 212 с.
17. Філософія: природа, проблематика, класичні розділи : хрестоматія: навч. посіб. для студ. ВНЗ / за ред. Г.І. Волинки. — К.: Каравела, 2010. — 464 с.
18. Черній, А. М. Релігієзнавство : посіб. / А. М. Черній. — 2-е вид., доп. — К.: Академвидав, 2008. — 400 с. — (Альма-матер).
19. Шевнюк, О. Л. Культурологія: навч. посіб. / О. Л. Шевнюк. — Київ: Знання-Прес, 2004. — 353 с.
20. Шейко, В. М. Культурологія: навч. посіб. для студ. вузів / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький, Е. В. Германова. — Київ: Знання, 2012. — 494 с.
21. Щерба, С. П. Філософія: підруч. для студентів ВНЗ / С. П. Щерба, О. А. Загледа. — Київ: Кондор, 2015. — 548 с.
22. Яртись, А. В. Релігієзнавство: навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. В. Яртись, А. Ю. Васьків. — 2-е вид., стер. — К.: Знання, 2011. — 423 с.

Першоджерела

1. Бергсон А. Два источника морали и религии. — М., 1994.
2. Гегель Г.В.Ф. Феноменология Духа // Соч. — Т.4. — М., 1969.
3. Гоббс Т. Левіафан // Избр. произведения. В 2-х т. — Т.2. — М., 1964.
4. Гольбах П. Системы природы, или о законах мира физического и мира духовного // Избр. филос. произв. В 2-х т. — Т.1. — М., 1963.
5. Гуссерль Е. Идеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії. — Видавничий дім «Академічний проект», 2009.
6. Гуссерль Є. Логические исследования. Исследования по феноменологии и теории познания. // Собр. Соч. Т.3. М.: Гнозис «Дом интеллектуальной книги». — 2001. <http://yanko.lib.ru/books/philosoph/gusserl.pdf>
7. Декарт Р. Рассуждения о методе // Избр. произв. В 2-х т. — Т.1. — М., 1989.
8. Кант И. Критика чистого разума // Соч. в 6-ти т. — Т.3. — М., 1996.
9. Кант И. Метафизические основы естествознания // Кант, Иммануил Сочинения в шести томах. М., "Мысль", 1966.-(Философ. наследие). Т. 6.- 1966. 743 с.- С.53-175..
10. Ламберт И. Феноменология, или учение о видимости (новый органон, или мысли об исследовании и обозначении истинного и его различении от заблуждения и видимости, 1764

- г.) <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomenologiya-ili-uchenie-o-vidimosti-novyuy-organon-ili-mysli-ob-issledovanii-i-oboznachenii-istinnogo-i-ego-razlichenii-ot-zabluzhdeniya>
11. Локк Дж. Опыт о человеческом разуме // Избр. филос. произв. В 2-х т. – Т.1. – М., 1969.
  12. Платон. Государство // Соч. в 3-х т. – Т.3. – Ч.1.- М., 1971.
  13. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре // Антология мировой философии. – Т.2. – М., 1970.
  14. Спиноза Б. Этика // Избр. произв. В 2-х т. – Т.2. – М., 1984.
  15. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. – М., 1987.
  16. Тойнбі А.Дж. Дослідження історії. – К., 1995.
  17. Фихте И.Г. О достоинстве человека. Ясное, как солнце, сообщение широкой публике о сущности новейшей философии / И. Г. Фихте. – Москва : Директ-Медиа, 2012. – 192 с .
  18. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1993. – Т.1.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Сайт Національної парламентської бібліотеки України <http://nplu.org>
3. Сайт Державної науково-технічної бібліотеки України <http://www.gntb.gov.ua>
4. Культурологічна бібліотека // <http://www.psylib.ukrweb.net/books/index.htm#kul>
5. Портал Гуманитарное образование // <http://www.humanities.edu.ru/db/sect/13>
6. Словари и энциклопедии на Академикe // <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/5334>
7. <http://ru.wikipedia.org>
8. <http://cyberleninka.ru/article/c/filosofiya>
9. <http://www.bibliotekar.ru/filosofia/index.htm>
10. <http://filosof.historic.ru/>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад предмету, змісту першоджерел;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу. Загально-педагогічні (словесні, наочні, практичні) та інтерактивні методи навчання. Лекції. Практичні заняття. Консультації. Робота в системі Zoom. Самостійна та індивідуальна робота, підготовка презентацій, індивідуальних творчих завдань. Робота з ілюстраційним матеріалом. Відвідування виставок, музеїв, концертів, театральних вистав.

Оцінювання.

Денна форма навчання Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	6	4	до 24
Індивідуальне завдання (презентації, проекти)	1	16	до 16
Підготовка рефератів	1	5	до 5
Робота з першоджерелами	5	2	до 10
Самостійна робота:	10	1	до 10
Написання тестових завдань для контролю знань.	1	10	до 10
Усього			до 75
Екзамен:			до 25
Разом:			до 100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D		
60 – 67	E	задовільно	
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни